

Титаренко О.О.,

доктор юридичних наук, доцент,
начальник науково-дослідної
лабораторії з підготовки військ,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, Україна)

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ВВНЗ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ АІ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

За останні три роки використання інструментів АІ в освітньому процесі та науковій діяльності постійно зростає, збільшується попит як серед здобувачів вищої освіти, так і науково-педагогічних (наукових) працівників. Наявні спостереження та дослідження в цій сфері показали високу активність учасників освітнього процесу з використання таких найбільш поширених інструментів штучного інтелекту як: Copilot, Perplexity, Cloud, Wisper, Leonardo, Gemeni, Gamma, ChatGPT (3.5/4/5), Kaggle, Grok AI та інші [1-3].

Безперечно використання АІ має значну допоміжну функцію для всіх учасників освітнього процесу, але не виключені випадки і зловживання, що може призвести до порушення академічної доброчесності, а в деяких випадків завдати шкоди національній безпеці. Задля запровадження «єдиних правил» відповідального використання АІ в освітньому та науковому просторі на національному рівні МОН України спільно з Мінцифрою розпочали роботу з формування відповідної нормативно-правової бази, яка ґрунтується на положеннях Регламенту 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, законів України «Про наукову і науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про вищу освіту», Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України (WINWIN) до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р, а також враховує положення Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права (EU AI Act), Білої книги «Регулювання штучного інтелекту в Україні» (2024). Також впродовж 2024-2025 рр. закладами вищої освіти імплементуються у їх внутрішню політику рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту у

сфері медіа, розроблені Міністерством цифрової трансформації України (2024) та рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти, розроблені Міністерством освіти і науки України та Міністерством цифрової трансформації України (2025). Щодо останнього, то зазнали певних корегувань і внутрішні політики з дотримання академічної доброчесності і у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) [4-6].

В той же час слід наголосити на тому, що формування та реалізація політики відповідального використання AI у ВВНЗ на відміну від інших ЗВО має свої особливості, які пов'язані як із підготовкою військових фахівців для сил безпеки і оборони, так і запровадженням в країні правовим режимом воєнного стану. Недбале та безвідповідальне використання наявних інструментів AI (особливо з відкритим кодом) може призвести до:

- зниження якості підготовки військових фахівців;
- залежності у прийнятті управлінських рішень від AI (зниження когнітивних функцій майбутнього фахівця);
- прийняття хибних рішень, без належної аргументації та обґрунтування;
- витоку інформації з обмеженим доступом тощо.

Формування та реалізація внутрішньої політики використання штучного інтелекту в ВВНЗ направлена на забезпечення підвищення якості освіти, стимулювання інноваційності у дослідженнях та сприяння сталому розвитку закладу вищої освіти.

Також впровадження такої політики в ВВНЗ переслідує мету щодо забезпечення етичного та відповідального використання AI, дотримання академічної доброчесності співробітниками й здобувачами вищої освіти, розуміння можливостей інструментів генеративного штучного інтелекту й усвідомлення його ризиків (в освітній, військовій, оборонній сферах), гарантування прозорості щодо використання AI та підвищення якості освіти.

При формуванні відповідної політики в ВВНЗ є важливим чітко визначити принципи, на яких будується така політика, шляхи інтеграції відповідального використання AI в освітній процес та наукову діяльність, а також обмеження автономності використання інструментів AI.

Так, щодо принципів, на яких будується політика у ВВНЗ, то до них відносять: контроль з боку людини; технічна надійність і безпека; конфіденційність й управління даними; різноманітність; прозорість; недискримінація і справедливість; підзвітність; гнучкість і адаптивність.

Щодо інтеграції AI в освітній процес у ВВНЗ, то внутрішня політика може включати: підготовку до навчальних занять; індивідуалізацію навчання та надання персоналізованого зворотного зв'язку; автоматизоване оцінювання та

створення тестових завдань; створення віртуальних асистентів та чат-ботів для підтримки учасників освітнього процесу; застосування AI в моделюванні та імітації бойових дій, командно-штабних навчаннях; допомогу у самостійній підготовці здобувачів вищої освіти, пошуку та обробленні інформації; вивчення іноземних мов та робота з іншомовними матеріалами; генерування ідей для есе, презентацій та інших творчих завдань; підтримання інклюзивності в навчанні.

Щодо інтеграції AI в наукову (інноваційну) діяльність у ВНЗ, то внутрішня політика може включати: аналіз великих обсягів даних, пошук закономірностей та кореляцій; генерування ідей та гіпотез для наукових досліджень; пошук інформації для наукових досліджень, прототипів та аналогів для винаходів; автоматизація рутинних завдань (бібліографія, переклад, підготовка наукових звітів та презентацій результатів досліджень тощо).

Цілком є прийнятною та обґрунтованою позиція окремих ВНЗ щодо закріплення у внутрішній політиці закладу обмеження автономності AI. Так, пропонується, що усі результати, отримані з використанням AI, трактуються як допоміжні та підлягають обов'язковій перевірці, аналізу і не звільняють користувача (учасника освітнього процесу) від відповідальності за їх достовірність та відповідність вимогами. Категорично не допускається самостійне прийняття рішення AI без попереднього критичного аналізу, остаточне рішення завжди повинно увалюватись людиною [6].

Наприкінці зазначимо, що в сучасних умовах наявність та реалізація внутрішньої політики ВНЗ з відповідального, свідомого та етичного використання технологій AI в освітньому процесі, науковій та інноваційній діяльності закладу вищої освіти сприятиме підвищенню його репутації і спроможності адаптуватися до глобальних технологічних змін в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: *матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року*. Львів Торунь : Liha-Pres, 2024. 328 с. URL: <https://surl.li/uzjhul>
2. Скіцько О., Складанний П., Ширшов Р., Гуменюк М., Ворохоб М. Загрози та ризики використання штучного інтелекту. *Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка»*, 2023. № 2(22), С. 6–18. DOI: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2023.22.618>.
3. Бобро Н. Переваги та недоліки упровадження штучного інтелекту у освітній процес. *Педагогічні науки*. 2024. №4(129). С.72–76. DOI:10.32839/2304-5809/2024-4-128-382

4. Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі та науковій діяльності Київського інституту Національної гвардії України. 2025. 10 с. URL: <https://kingu.edu.ua/akademichna-dobrochesnist/>
5. Положення про використання штучного інтелекту в Національному університеті оборони України. 2025. 10 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/polozhennia-ai-25.pdf>
6. Положення про політику добросовісного використання штучного інтелекту під час провадження освітньої та наукової діяльності в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. 2025. 12 с. URL: <https://surl.lu/axsfho>